

**Zalig de vreedestichters,
want zij zullen kinderen van God genoemd worden**
over de belofte aan hen die aan vredevolle harmonie willen bijdragen

J.C. Bette

Inhoud

- Conflict, botsing en ruzie
- Zoeken naar een oplossing
- Verzoening als basis voor vrede
- Verantwoordelijk voor vrede
- Wat is vrede?
- Het Evangelie van de vrede
- De God van de vrede
- Vrede met jezelf
- Vrede in de omstandigheden
- Gelovigen leven vrede uit
- Vrede als vrucht van de Geest
- Grenzen aan de vrede...?
- Vuistregels voor vrede
- Vrede als gevolg van wijsheid

Conflict, botsing en ruzie

De oudere senioren onder ons hebben bewust de Tweede Wereldoorlog meegemaakt. Voor de meesten van hen is dat veelal met alle verdrietige gevolgen en herinneringen vandien. Onder ons leven mensen die komen uit oorlogsgebieden elders in de wereld of hebben daar de vrede gediend. Over oorlog weten de meesten van ons niet veel uit ervaring. Maar ieder van ons, jong en oud, weet wat ruzie is...

Wat betekent dat woord ruzie eigenlijk? Het is mij opgevallen dat ik een stevige woordenwisseling als ruzie beschouwde, terwijl toen ik vroeg wat de oorzaak van het conflict was beide partijen mij verbaasd aankeken: 'Wij ruzie? Wij hebben geen ruzie, wij hebben gewoon een meningsverschil...'. Ik pikte naar mijn beleving een duidelijke sfeer van ruziemaken op: harde woorden en ongenueanceerde taal die bepaald niet bijdroegen aan het oplossen van het conflict. Maar blijkbaar kwamen de fighters niet verder dan het geruzie als meningsverschil te ervaren. Komt dat omdat ze gewoon zijn op deze manier hun meningsverschillen op te lossen, of omdat zij ruziemaken als een soort taboe beschouwen en het daarom een andere naam geven? Wat is ruzie eigenlijk?

Een conflict tussen mensen beschouw ik als een botsing van krachten. Jij wilt iets zeggen of doen en de ander spreekt dat tegen of verhindert het. In plaats dat je de ruimte krijgt en je gang kunt gaan, is er iemand die er dwars tegenin gaat in woord of daad. Dit levert een botsing op die onherroepelijk tot (in elk geval een tijdelijke) stilstand leidt. Botsende meningen die beide partijen (even) uitschakelen vormen een conflict. Conflicten behoren bij de realiteit van het leven en de meeste mensen hebben er een hekel aan. Want...

Door een conflict kan ruzie ontstaan. Er gebeurt bij zo'n botsing van meningen van alles en nog wat (van binnen voelbaar en van buiten hoorbaar). Mensen reageren op elkaar en als je daarna allebei kwaad wordt, noem je dat ruzie. Het kan ook gebeuren dat de een kwaad wordt en de ander verdrietig en dat je vanuit die twee totaal verschillende stemmingen verder praat. De een foetert terwijl de ander zich verdrietig verdedigt. De een blijkt een vechter, de ander het slachtoffer, in het slechtste geval staan vechters of slachtoffers tegenover elkaar. In het geval van strijdlustige conflictpartners zegt een Afrikaans spreekwoord: 'Wanneer olifanten vechten, wordt het gras geplet'. Anderen dan de strijders lijden er ook onder. Dat is ruzie, met alle vervelende gevolgen van dien. Wanneer je jouw eigen reactie op een conflict niet uit, maar als het ware inslikt, gebeurt en zo te zien of te horen niet veel, maar inwendig des te meer. Je hebt een conflict, dus een botsing van meningen of belangen, en krijgt door het 'oppotten' van gevoelens dan wel niet direct ruzie, maar je hébt in mijn ogen wel degelijk ruzie, al maak je geen ruzie. Vaak knalt het er later en op een verkeerd moment opeens uit. Ruzie, wat een vervelend gedoe...

Dit is dus de zaak: je hebt een conflict vanwege botsende meningen en je maakt ruzie door het uiten van gewonde of botsende gevoelens. Ruzie is het heen en weer botsen van zulke op elkaar aankomende krachten. Een conflict is een feit, een ruzie is een situatie. Twee botsende auto's zijn als het ware in conflict met elkaar gekomen. Zodra de twee chauffeurs uit hun gedeukte auto's stappen en elkaar in de haren vliegen, spreken we van een ruzie. Het onderwerp van de ruzie is dus de botsing, het conflict. Soms is een ruzie zo lang en heftig aan de gang, dat de ruziemakers niet eens meer weten wat nu eigenlijk het conflict was. Er is vaak al zoveel bijgehaald, dat de ruzie op zichzelf lijkt voort te bestaan.

Bij mensen die ruziemaken, zie je in grote lijnen twee 'stromingen' in de manier waarop ze met een conflict omgaan. De een heeft het voortdurend over de inhoud (waarom het conflict ontstond), terwijl de ander zich laat leiden door de toon waarop de beide partijen hun conflict bespreken. De een zit op de rationele

inhoud, de ander op de emotionele inhoud. Zoals we allemaal wel weten kan tijdens zo'n ruziegesprek het gespreksonderwerp behoorlijk veranderen.

Een oorspronkelijk theologisch conflict kan uitlopen op het bekritisieren van elkaars huwelijksleven (om maar wat te noemen). De echtelijke ruzie die begon over de aanschaf van een nieuwe auto kan zomaar verzanden in het oprakelen van jaren oude perikelen. Het oorspronkelijke gespreksonderwerp wordt in een ruziesfeer zomaar vergeten en de botsingen gaan van kwaad tot erger. De rustige gesprekston van het begin kan zomaar omslaan in driftig tegen elkaar uitvallen of zelfs in een verbeteren (of verbitterd) elkaar regelrecht of slinks aanvallen. Of een evenwichtig begonnen gesprek over de geschilpunten kan eenvoudig verzanden in een alsmaar herhalen van verwijten. Vaak wordt zo'n ruzie afgebroken doordat een van beiden zich op de een of andere manier uit de ruzie terugtrekt. Woedend of huilend, maar meestal niet direct meer aanspreekbaar. De ruzie zelf is daarmee voor het moment afgelopen, maar het conflict verre van opgelost, want ingeslikt. Slechte zaak...

Een ruzie heeft zoals gezegd twee inhouden: de rationele en de emotionele inhoud. De rationele kant houdt in de zaak waarover het gaat, de argumenten die te berde worden gebracht. De emotionele inhoud bestaat uit de verschillende gemoedstoestanden of stemmingen (humeur) waarin de argumenten naar voren worden gebracht. Het is duidelijk dat deze twee, verstand en gevoel, elkaar in een ruzie veelal sterk beïnvloeden. Daarom zijn conflicten soms eenvoudiger te beschrijven dan een ruzie is op te lossen. Langdurige conflicten kunnen vanwege hun diepe emotionele invloed in de levens van hen die ermee van doen hebben ronduit ziekmakend werken.

Zoeken naar een oplossing

Is er een weg tussen vechten en vluchten? Ja, die is er veelal wel. In een gezamenlijke houding van het willen zoeken naar liefde, recht en vrede zal een conflict anders en meer bevredigend voor beide partijen worden opgelost dan wanneer de botsende karakters in hun overtuiging vol enthousiasme 'er tegenaan gaan' om het vooral van de ander te winnen, koste wat het kost. In het bijzonder theologisch/geestelijke- en huwelijksconflicten zorgen vaak voor ingewikkelde ruzies vanwege de diepzittende en diepvoelende motivaties van beide partijen.¹

---

¹ Zie voor de diepgaande emoties en het gemoedsleven bij conflicten ook mijn artikel 'Zalig de barmhartigen, over de navolging en ons moderne levensgevoel', op deze website.

Elkaar in een conflict door woede of verdriet met woord of daad respectloos behandelen, verergert het conflict altijd! Elkaar in een conflict duidelijk, maar op een rustige en respectvolle manier onder woorden brengen waarom het naar jouw inzicht gaat en hoe het conflict 'voelt', werkt verhelderend. Het is veelal een goed begin op weg naar een voor beide partijen bevredigende (tussen)-oplossing als de geraaktheid, gekwetstheid of pijn benoemd wordt (waardoor ze min of meer verwerkt wordt). Daarna is het van belang om te zoeken naar een weg om uit de heftige ruziesfeer of de verdovende machteloosheid te komen. Dit kan door een in gezamenlijk overleg overeengekomen situatie die beide partijen goed doet (win-win).²

In elk geval helpt het om in een conflictsfeer voorzichtig te zijn met je bewoordingen. Besef dat in een ruzie uitgesproken (soms harde) woorden veel oproepen en uitwerken en dat zulke woorden lang blijven 'vastzitten'. Laten we leren nuanceren!

Soms zit er niets anders op dan het hoge doel van een (goede) relatie los te laten en het 'verlies te aanvaarden'. Je laat tot je door dringen dat iets blijkbaar niet kan (bereikt worden), niet haalbaar is voor deze partijen. Dat is een conclusie die we na aan een conflictoplossing gewerkt te hebben soms moeten trekken. We leven in een zeer gebroken wereld en dat komt weinig zo zichtbaar als in moeilijk vol te houden relaties.

Het verdriet, het huilen daarom, helpt om de spanning te doen verminderen die was opgebouwd vanaf het moment dat de pijn begon. Zulk huilen om het goede dat verloren ging, werkt bevrijdend. Mensen die zichzelf zielig voelen huilen ook veel, maar hun tranen werken niet bevrijdend omdat ze hun verdriet vermengen met diepzittende boosheid... 'Gezond' wenen om wat zo diep gebroken blijkt te zijn werkt bevrijdend. Als je dan niet huilt met tranen, dan huilen er andere organen, die er niet voor bedoeld zijn, waardoor je ziek van verdriet of boosheid kunt worden. Wanneer ie je verdriet verdringt (of verdrinkt...), gaat er meer stuk dan je lief is.

Wanneer de druk van conflict en ruzie door huilen en loslaten³ en aan de Here overgeven langzamerhand vermindert, kan er na verloop van tijd rust en zelfs vrede ontstaan. In die rust kan een conclusie getrokken worden die zelfs zover gaat, dat je vaststelt, dat het doel om dit conflict op te lossen onbereikbaar is

---

² Zie voor dit onderdeel over hoe relaties sterker worden door conflicten op te lossen bijvoorbeeld de boeken 'Win-win' en 'Make-over', Gary Chapman, Kampen 2007 en om met onderscheiding te lezen: 'Ruzie', Riekje Boswijk-Hummel, Haarlem 2005 (6e druk).

³ Zie 'De kunst van het loslaten', W. G. Rietkerk, Verbo.

(geworden), waarmee je het definitief gaat opgeven. We noemen dat het verdriet verwerken door het een plaats te geven. Verlies aanvaarden en verdriet verwerken zijn moeilijke ervaringen, maar er kan troost in zijn te weten dat er Een is die alles weet, die ons hart in dit alles kent en rechtvaardig oordeelt, ook over onze gebrokenheid en de vaak zo diepvoelende onmacht.

Woede die ontstaat door een ruzie vermindert, als je in staat bent aandacht te geven aan de oorzaak van die woede: je eigen innerlijke pijn of eerder opgelopen kwetsuur (waarop je nu weer reageerde) en zeker als je weet waar die lichtgeraaktheid vandaan komt. Boosheid verdwijnt ook wanneer de ander, die eerst als een tegenstander ervaren werd, zodanig verandert, dat hij of zij niet meer aanvoelt als een obstakel van moeite. Zowel die ander als jijzelf kan een verandering bewerkstelligen door concreet nieuw en opbouwend gedrag. Het gaat dan om verandering in opstelling en daden, waardoor de partijen elkaar niet langer als een moeilijk 'tegenover' ervaren. Dan is er indien nodig door vergeving uit te spreken de mogelijkheid tot een nieuwe vrede, harmonie in relaties, in het bijzonder voor christenen die toch al van verzoening leven.

Verzoening als basisvoorwaarde voor vrede

Volgens het christelijk geloof leeft ieder mens in een zekere relatie tot God en tot zijn medemens. Alleen in goede relaties met God, met zichzelf en met de ander kan je uiteindelijk gelukkig zijn. De beste relatie tussen personen is die waar liefde de toon zet en waar vrede heerst.

Het blijkt dat mensen God niet liefhebben met heel hun hart en hun naaste niet als zichzelf (Mat. 22:37-39), omdat zij allereerst zichzelf zoeken. Daardoor keren zij zich af van God, handelen tegen zijn geboden, vervreemden van Hem en verspelen daardoor hun uiteindelijke geluk. In deze situatie is allereerst en allermeest herstel nodig van de relatie tot God.

In het Oude Testament lezen we hoe de Israëliet zich met God kon verzoenen door geloof en offers (cultisch) en door omkeer tot een gelovig leven volgens Gods geboden (ethisch). Volgens de apostel Paulus, zoals hij schrijft in het Nieuwe Testament, zit de menselijke vervreemding ten opzichte van God zo diep, dat God zelf er voor moest zorgen dat de mensen met Hem werden verzoend. God heeft dit op beslissende wijze gedaan in het leven, het sterven en de opstanding van Jezus Christus, zijn Zoon. Dit unieke gebeuren wordt in het Nieuwe Testament met behulp van verschillende beelden uitgelegd: Jezus als het ware offer, Jezus als de Zoon van God wiens leven voorbeeldig is voor mensen, Jezus die onze schuld heeft betaald, waardoor de vrede met God is hersteld.

Aan Gods liefde in Jezus Christus hebben wij een nieuwe relatie tot God te danken, welke nieuwe relatie ons leert leven in liefde tot God, in harmonie met onszelf en in vrede met onze medemens.

Verzoening is dan ook het herstellen van een relatie doordat 'partijen' erkennen dat zij van elkaar zijn vervreemd, door de aangerichte schade ongedaan te maken en door voortaan beter met elkaar om te gaan. Verzoening is zo de van God gegeven basis en zelfs de uiteindelijke voorwaarde voor vrede.

Verantwoordelijk voor vrede

Een van de kenmerkende uitingen van een kind van God is een vredestichter te zijn in deze wereld. Het woord 'vredestichter' betekent niet alleen dat men een vreedzame persoon is en zich onthoudt van ruzie en woordenwisselingen, maar ook en wel in de eerste plaats dat men herstel en harmonie in relaties toevoegt ofwel heil en vrede brengt (vgl. Col.1:20). Dat gelovigen die Jezus navolgen vredestichters 'genoemd worden' betekend dat ze de naam, d.w.z. het wezen van de vrede zelf, hebben ontvangen. De discipelen zijn nu al kinderen van God, maar zullen bij de uiteindelijke komst van het Koninkrijk van God ook in werkelijkheid voor het oog van de mensen als vredestichtende kinderen van God openbaar worden (vgl. Matt.13:43; Rom.8:19; Col.3:4). Het is zelfs zo dat deze belofte nu al ten dele in vervulling gaat, want wie persoonlijk door geloof en vergeving met God verzoend is, die draagt zelf verantwoordelijkheid voor vrede (vgl. vs.14-16,45).

De liefde van God is ons in de verzoening die van God uitgaat bekend geworden (2Cor.5:19) en leert ons leven in die liefde. Uit de verzoening met God vloeit de vrede voort. Behalve de vrede met God en de innerlijke vrede is er de opdracht vrede te hebben met de andere mensen. Ook deze vrede berust op de verzoening (Ef.2:14-16). Wie zelf uit de verzoening leeft, wordt op basis van wat God voor ons heeft gedaan opgeroepen om in de verhoudingen tussen mensen de verzoening te dienen met vrede. Dit kan betekenen dat we indien nodig schuld erkennen, maar ook dat we de vergeving uitleven door die aan te bieden aan wie dat nodig heeft. Daarbij zullen we zoeken naar wegen en middelen om verhoudingen en situaties die verkeerd zijn te veranderen. Dit is onze opdracht voor de vele verbanden waarin wij leven, zoals gezin, familie, gemeente, werk, politiek, cultuur en maatschappij.

De apostel Paulus maakt aan de gemeente van Rome (en over haar hoofd heen aan ons) duidelijk hoe het leven uit de verzoening gestalte krijgt. Onze taak om de verantwoordelijkheid voor vrede in de eigen gemeenschap gestalte te geven

wordt duidelijk in de concrete opdracht: 'Aanvaard elkaar tot eer van God, zoals Christus ons aanvaard heeft'(Rom.15:7). Wat betekent dit? Paulus roept gelovigen niet op om elkaars stánpunten, maar elkaar als medechristenen te aanvaarden. Ook al zijn we het niet met elkaar eens, toch is het onze roeping elkaar te aanvaarden als kinderen van dezelfde Vader. Voor de oproep elkaar te aanvaarden, verwijst hij naar de houding van Jezus: '...zoals Christus ons aanvaard heeft.' Dit is in wezen dezelfde opdracht die Jezus aan Zijn leerlingen geeft: 'Dit gebied ik jullie, dat je elkaar lief hebt, zoals Ik jullie heb liefgehad' (Joh. 15:12).

Dit betekent niet dat we elkaar aardig of sympathiek behoeven te vinden (al mag dat natuurlijk best☺), maar dat we met respect met elkaar zullen omgaan en elkaar liefde behoren te geven, ofwel elkaar goed behoren te doen.

Hoe heeft Christus ons aanvaard? Hij heeft ons genadig als zijn kinderen aangenomen toen we daar in geloof om vroegen. Zoals Hij ons nu ook elke dag van ons leven genadig liefheeft. Dit betekent dat Jezus ons niet aanvaardt omdat wij zulke goede en aardige mensen zijn, maar dit doet ondanks het feit dat we dat nogal eens helemaal niet zijn! Hij aanvaardt ons en heeft ons lief zoals we zijn, dus mét al onze zwakheden, gebreken en mislukkingen. Hij keurt die fouten en zonden niet goed, maar schrijft ons er evenmin om af. In dat licht behoren we ook elkaar genadig te aanvaarden en lief te hebben. En liefdevol met elkaar om te gaan, over en weer. Dat verwacht de Heer van ons!

Het betekent dat we elkaar zullen hoogachten in plaats van minachten, elkaar zullen accepteren in plaats van afwijzen, elkaar opbouwen in plaats van afbreken, elkaar helpen in plaats van elkaar het leven moeilijk maken, met elkaar rekening houden in plaats van met elkaar afrekenen, elkaar ruimte geven in plaats van elkaar klem zetten, elkaar zo lang mogelijk vasthouden in plaats van elkaar om weinig of niets loslaten, elkaar vergeven in plaats van elkaar vergelden, elkaar erkennen in plaats van elkaar miskennen, elkaar niet negeren of doodzwijgen, maar goed met en over elkaar praten. Alleen door zulk concreet christelijke gedrag laten we zien wat er diep van binnen in ons leeft en alleen zo kunnen we mijns inziens in vrede met elkaar leven, tot eer van God.

Zijn hieraan grenzen? Ja, maar die mogen niet afhankelijk zijn van onze persoonlijke sympathie of antipathie. Een grens kan zijn het antwoord op de vraag of de ander bij de gemeente van Christus hoort. Dit is het geval wanneer iemand Jezus Christus als Heer belijdt en dus concreet bereid is als Zijn leerling

en volgeling in nederige afhankelijkheid met anderen te leven. Want dan aanvaardt de Heer hem of haar en dat betekent uiteraard dat wij zo iemand ook als medechristen en als lid van de christelijke geloofsgemeenschap zullen aanvaarden. Er zijn uitzonderingen op deze regel te bedenken (extreme standpunten in leer en leven), maar die zullen niet vooraf kunnen worden opgelegd. Christenen zoeken ernaar met elkaar in vrede en harmonie te leven.

Wat is vrede?

Het in het Grieks van het NT gebruikte zelfstandig naamwoord *eirēnē* betekent 'vrede'. Wanneer het om vrede gaat zijn wij geneigd allereerst te denken aan de afwezigheid van oorlog of tweedracht. Dat is inderdaad de grondbetekenis van het Griekse woord, en in het NT wordt het zo dan ook een paar maal in deze nauwere betekenis gebruikt (bv. Luc.14:32, Jac.3:18).

Meestal echter komt het voor in een zin die nauw aansluit bij het Hebreeuwse *shalōm*, dat in de eerste plaats een 'volledige of gave toestand' aangeeft, en pas in tweede, afgeleide instantie 'vrede (tegenover oorlog)'. Dat wil niet zeggen dat in het woordgebruik van het NT de tegenstelling met oorlog afwezig is: zo gaat het in Hand.9:31 over vrede (in de gemeente) tegenover vervolging, in Hand.7:26 over vrede (tussen landgenoten) tegenover twist, en in Rom.5:1-10 over vrede (met God) tegenover vijandschap. Maar het is wel zo dat het woord gebruikt wordt op een manier die daarbovenuit stijgt en spreekt van heelheid en harmonie.

De sleutel tot het begrip 'vrede' in het NT vinden we vooral in twee teksten: ten eerste in Joh.14:27, waar Jezus zegt dat de vrede die Hij geeft niet is zoals de wereld die geeft, en ten tweede in Fil.4:7, waar Paulus het heeft over de vrede van God (d.i. die bij Hem behoort en van Hem afkomstig is) die alle verstand te boven gaat. Daarom heet God ook 'de God des vredes' (bv. 1Thess.5:23), en wordt Jezus met een vorm van personificatie 'onze vrede' genoemd (zie Ef.2:14). Deze vrede, die een kenmerk is van het Koninkrijk van God (zie Rom.14:17), sluit wanorde uit (zie 1Cor.14:33), en verenigt daar waar eerst een tussenmuur was (zie Ef.2:14-15, en vgl. 4:3). Deze vrede wordt als Evangelie verkondigd sinds Jezus' komst (zie Ef.2:17, en vgl. Luc.2:15), vandaar ook de uitdrukking 'Evangelie des vredes' (zie Ef.6:15).

Het woord *eirēnē* wordt dan ook zowel voor het aspect van rust en veiligheid ten opzichte van de omgeving gebruikt (bv. Hand.9:31 over de gemeente, en 16:36 over afzonderlijke personen), als voor het aspect van onderlinge rust (bv.

Rom.14:17-19 in het koninkrijk van God, en 1Cor.7:15 in het huwelijk) en van vrede in het hart (bv. Col.3:15).

Vrede is in bijzondere zin met de Heilige Geest verbonden, zoals bijvoorbeeld blijkt uit Rom.8:6 (vgl. 14:17), en maakt dan ook deel uit van de negenvoudige 'vrucht van de Geest' (Gal.5:22). De gelovigen worden opgeroepen de vrede na te jagen (bv. 1Petr.3:11). Je wenst elkaar 'vrede' toe bij een begroeting (bv. Joh.20:19) of een afscheid (bv. Hand.15:33); zo lezen we ook dat mensen die door Jezus genezen zijn, soms weggezonden worden met de woorden 'ga heen in vrede' (bv. Marc.5:34). Anders dan bij de enigszins afgezwakte groetformuleringen over vrede (Hé, hou vrede!', in de zin van: 'nou, het goede toegewenst en doe je best...') krijgt men in het NT de indruk van een grotere diepgang (zie vooral Luc.10:5-6), die in het bijzonder aanwezig is aan het begin van vrijwel alle nieuwtestamentische brieven en de Openbaring aan Johannes, waar we meestal de combinatie aantreffen 'genade zij u en vrede van God', enz. (bv. Tit.1:4, Openb.1:4; 2Joh.3). Met wat meer variatie in de formulering vinden we de vredewens ook aan het einde van sommige brieven (bv. 1Petr.5:14).

Het Evangelie van de vrede

De boodschap van Jezus Christus wordt ook wel 'het Evangelie des vredes' genoemd (vgl. Ef. 2:17; Luc.2:14; Hand.10:36), omdat zij uitdraagt dat in de eerste plaats de 'vrede' tussen God en mens is hersteld door Christus Jezus (Rom.5:1) en in de tweede plaats, omdat in Christus de vijandschap tussen jood en heiden is weggenomen (2:15).

Door geloof en doop zijn alle gelovigen in Christus opgenomen en zijn dus 'met Hem aan het kruis gestorven' (Rom.6:6; 2 Cor.5:15). Christus bewerkte de verzoening door middel van het kruis. Door te sterven doodde Hij op dat moment de vijandschap tussen God en mens. Het woord 'vijandschap' spreekt vooral over de vijandschap tussen God en mensen maar ook tussen Jood en heiden, (vgl. Rom.5:10; 8:7; Col.1:21).

Bij de gedachte dat Jezus vrede kwam verkondigen ('heeft Hij vrede verkondigd' Ef.2:15-17) kunnen we denken aan Jezus' geboorte, toen de engelen 'de boodschap van vrede verkondigden' (Luc.2:14). Ook valt te denken aan Jezus' eerste verschijningen na Zijn opstanding, toen Hij aan Zijn discipelen verscheen met de groet 'Vrede zij u'. De boodschap van 'vrede' werd na Jezus' hemelvaart door de apostelen overgenomen; zo wordt nog altijd de 'vrede' verkondigd (vgl. Hand.10:36; Ef.6:15). Het verkondigen heeft hier de oorspronkelijke betekenis: een blijde boodschap (van vrede) onder de mensen uitdragen. Paulus heeft in dit bijbelgedeelte (Ef.2:17) een aantal citaten uit het OT verwerkt. De boodschapper

van 'vrede' vinden we bv. in Jes.52:7 en Zach.9:10. 'Vrede voor u die veraf waart en voor hen die nabij waren' is een vrij citaat uit Jes.57:19. Daar wordt vrede toegezegd aan de joden die in het beloofde land (dichtbij de tempel) en aan de joden die in ballingschap (veraf) leefden (vgl. Hand.2:39). Hier heeft Paulus met degenen 'die veraf waren' de heidenen (u) op het oog. Bij 'vrede' gaat het om de vrede tussen jood en heiden onderling; deze wordt namelijk mogelijk gemaakt door de vrede met God.

Maar deze 'vrede-ordening' gaat zoals gezegd nog veel verder. Het is het Hebreeuwse shālōm, dat een synoniem is van 'heil' (vgl. Jes.52:7) en spreekt over welzijn en harmonie in alle omstandigheden. Shalom in de zin van vrede is een gave van God en tegelijk een opgave voor ons mensen. Shalom wordt voortgebracht door gerechtigheid (Jes.32:17). Shalom betekent dat men zich houdt aan de geboden en voorschriften die God in zijn genadeverbond heeft ingesteld voor het ordenen van wat recht en goed is voor de wensen en de wereld waarin wij leven. Shalom komt voort en mondt uit in de bijbelse opdrachten: 'Keer je af van het kwaad en doe het goede, zoek de vrede en jaag die na' (Psalm 35:15) en 'Jaagt naar vrede met allen en naar de heiliging, zonder welke niemand de Here zal zien. Ziet daarbij toe, dat niemand verachtere van de genade Gods, dat er geen bittere wortel opschiete en verwarring stichte, en daardoor zeer velen zouden besmet worden.' (Hebr. 12:14,15).

De God van de vrede

Het werk van de Here Jezus Christus is de basis van de vrede als vrucht van de Heilige Geest. Het gaat daarbij om de vrede met God, met onszelf en met onze naaste. Jezus heeft alles betaald wat er betaald moest worden opdat er verzoening kon zijn tussen God en mens en door die verzoening is er vrede.

Paulus schrijft in Ef.2:14: 'Want Hij is onze vrede.' Wat betekent dat?

In Christus Jezus' (vs.13) zijn de gelovigen uit de heidenwereld dichtbij God en dichtbij Zijn volk gekomen; daarom kan ook Christus Jezus zelf 'onze vrede' genoemd worden. Reeds in het OT werd de Messias als vredevorst aangekondigd (vgl. Jes.9:5; Micha 5:4). De 'vrede' waar het hier over gaat, is (zie hierboven) in de eerste plaats de vrede met God (Rom.5:1). In Christus vinden 'beiden' jood en heiden) elkaar; zij worden één (vgl. vs.15,16; 4:3,4; 1 Cor.12:13; Gal.3:28). Voor de joden had de wet altijd gefunctioneerd als een 'omheining', een bescherming, waarbinnen zij de zegen van God konden ontvangen; maar tegelijkertijd was zij een afscherming t.o.v. andere volken. De middenmuur van de omheining staat voor de scheidingbrengende werking van de wet (vs.15) tussen de joden en de heidenen. Als een illustratie daarvan stond op het tempelplein een muur, die de voorhof der heidenen afgrensde van het gedeelte

waar alleen de joden mochten komen. Bij elke poort stond een bordje met het opschrift 'Verboden toegang voor heidenen op straffe des doods'. De scheiding tussen joden en heidenen heeft Christus weggebroken, namelijk door de kruisiging (vs.16,17). Wie door dat Evangelie wordt geraakt, geeft alle verzet op, levert de wapens in en vindt vrede met God en genade in Hem die onze vrede wil zijn. God de Vader en de Here Jezus Christus worden dan ook als één gemeenschap-pelijke bron van deze genade en vrede aangeduid (1Kor.1:3). Samenvattend kan je zeggen: wij zijn volkomen voldoende voorzien van vrede! Zulke door Gods werk ontstane vrede werkt naar alle kanten uit.

Vrede met jezelf

Het gevolg van die ontvangen vrede met God is in de eerste plaats dat we echte diepe vrede hebben in ons hart. Paulus schrijft daarover aan de gemeenteleden in Rome: 'Moge God, die ons hoop geeft, u in het geloof geheel en al vervullen met vreugde en vrede, zodat uw hoop overvloedig zal zijn door de kracht van de Heilige Geest.' (Rom.15:13 NBV).

Deze zegenbede, die begint met 'de God van de hoop' (vgl. vs.5), sluit aan het door Jesaja genoemde hopen van vs.12. God is de bron van de hoop. De wens zelf, 'Hij vervulle u met alle vreugde en vrede in het geloven', komt overeen met de stelling van 14:17 (het Koninkrijk van God is gerechtigheid, vrede en blijdschap door de Heilige Geest). Wanneer de gelovigen de zojuist afgesloten vermaningen over eensgezindheid navolgen, zullen zij inderdaad deze vreugde en vrede van God ontvangen.

De toevoeging 'in het geloven' wijst er nog eens op, dat deze vreugde en vrede hun plaats hebben in de relatie tot God door de Here Jezus; daarbuiten kan er dikwijls sprake zijn van strijd, lijden en verdriet. Het doel van deze zegen is: 'om overvloedig te zijn in de hoop door de kracht van de Heilige Geest'.

Het huidige leven van de gelovigen blijft altijd gericht op de verwezenlijking van al Gods beloften bij de wederkomst van de Here Jezus. Deze hoop, deze verwachting wordt op allerlei manieren bedreigd, maar door de kracht van de Heilige Geest blijft de hoop 'overvloedig', levend. De Heilige Geest is dan ook het onderpand van de beloften van God (Ef.1:13,14). Vervulling met vrede betekent hier dus dat een mens van binnen 'op orde' is, dat de dingen in je leven op de goede plaats staan zodat je geen prooi meer bent van allerlei verwarring! Dan heb je vrede en rust in je innerlijk leven, evenwicht en harmonie in je gemoedsleven.

In zijn afscheidsrede spreekt de Here Jezus daar ook nog over: 'Dit heb Ik tot u gesproken, opdat gij in Mij vrede hebt. In de wereld lijdt gij verdrukking, maar houdt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen.'(Joh.16:33).

'Vrede' staat hier tegenover 'verdrukking'. Dat laatste stond hun in de wereld te wachten. Daarmee doelde Jezus op de haat en de vervolgingen, waarover Hij het die avond al eerder had (15:18-16:4, vgl. Matt.24:9; Hand.14:22). Met de tegenwoordige tijd 'lijdt u verdrukking' (ofwel 'hebt u') wilde Hij aangeven, dat zij daar steeds weer mee te maken zouden krijgen. Maar daar zou tegenover staan, dat zij door de geloofsgemeenschap met Hem vrede (en vreugde, zie vs.22) zouden kennen. Onder alles wat de wereld hun om Hem zou aandoen, zouden zij bij Hem in de diepe zin van het woord geborgenheid vinden (vgl. 3:15 - eeuwig leven in Hem; 20:31- leven in Zijn naam). Het was dan ook zaak, dat zij vol goede moed zouden zijn, zo hield Jezus Zijn leerlingen tenslotte voor. En daar was te meer reden toe: Hij had de wereld al overwonnen. Jezus zinspeelde daarmee op bepaalde uitspraken, die Hij die avond al eerder deed (14:30; 16:11, vgl. 12:31). En zoals zij zouden delen in de haat van de wereld tegen Hem (15:18v.), zo zouden zij ook delen in Zijn overwinning over de wereld (vgl. 1 Joh.5:4,5)!

Vrede in de omstandigheden

Misschien ga je op dit moment door een moeilijke situatie heen. Weet dan dat je middenin de strijd toch niet alleen bent. Het is een troost om te weten dat Jezus de finale overwinning over zonde en moeite al behaald heeft en dat Hij voor hen zorgt die Hem liefhebben. Dat is van belang te weten om ons vertrouwen voortdurend op Hem te stellen en de vrede in ons hart te bewaren ondanks de omstandigheden. Wij mogen zeker zijn van Gods liefdevolle zorg, hoe dan ook! We mogen de Heer vragen of Hij kracht geeft bij wat gedragen moet worden. Door zulk gebed kan je leven veranderen. Dan kan je vrede ontvangen in de weg die je gaat vanwege Gods welbehagen over jouw leven. Paulus schrijft over deze dingen: 'Weest in geen ding bezorgd, ,maar laten bij alles uw wensen door gebed en smeking met dankzegging bekend worden bij God. En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw gedachten behoeden in Christus Jezus.'(Fil.4:6,7).

Bezorgdheid wordt in het NT veelal in negatieve zin gebruikt en is dan dikwijls een teken van ongeloof in de zorg van God. Paulus geeft hier direct een oplossing voor bezorgdheid, nl. gebed met dankzegging. 'Met dankzegging' wil zeggen, dat de gelovige zich tijdens het gebed realiseert, hoe God in het verleden voor hem heeft gezorgd. Hierbij zal zijn geloof en vertrouwen dat Hij ook nu zal voorzien, groeien. Overigens hebben de gelovigen de belofte van de Here Jezus, dat God in al hun noden zal voorzien, wanneer zij zich richten op 'Zijn Koninkrijk en Zijn gerechtigheid' (vgl. Matt.6:25-33). 'In alles' kan eventueel op het gebed slaan (in elk gebed), maar het is aannemelijker, dat het evenals in 1Thess.5:18 betekent

‘in elke situatie’ (nl. waarin men zich bezorgd zou kunnen maken). De vorm ‘moet bekend gemaakt worden’ is een gebiedende wijs, evenals ‘maakt u niet bezorgd’.

Wanneer wij gelovigen langs de weg van gelovig gebed met dankzegging onze bezorgdheid bij God hebben gebracht, zullen we zeker ‘vrede van God’ gaan ervaren. Het gaat hier niet om vrede ‘met’ God (Rom.5:1), maar om een ervaring van innerlijke rust, vrede en blijdschap (vgl. Rom.14:17;15:13; Col.3:15). Het Griekse woord voor vrede (eirēnē) is de vertaling van het Hebreeuwse shālōm (vrede), dat zowel geestelijk als materieel welzijn inhoudt (zie ook vs.9 en hierboven).

De uitdrukking ‘overtreffende alle verstand’ kan op twee manieren worden uitgelegd: a) De vrede van God gaat het bevattingsvermogen van de mens te boven; de mens kan deze nooit helemaal begrijpen. b) De vrede van God is meer waard dan menselijke kennis (vgl. Ef.3:18,19). ‘Bewaken, beschermen’ is eigenlijk een militaire term (vgl. 2 Cor.11:32). De vrede van God is te beschouwen als een schildwacht. ‘De harten’ is hier een aanduiding voor wat er uit ons hart voortkomt (nl. verlangens en gevoelens), evenals gedachten de voortbrengselen zijn van het verstand. De toevoeging ‘in Christus’ onderstreept, dat alleen in een geloofsverbondenheid met de Here Jezus Christus de gevoelens en de gedachten van de gelovigen worden beschermd door de vrede van God tegen bezorgdheid, onrust en teleurstelling.

Gelovigen leven vrede uit

Vanuit die ontvangen vrede straalt deze ook uit naar buiten. Dan zoeken gelovigen geen ruzie (met elkaar), maar mogen vredestichters worden.

Dit zullen wij die geloven ons dan ook regelmatig afvragen: leef, spreek en handel ik zodanig, dat het de vrede dient, of roepen mijn uitingen onvrede op?

De ethiek van de Bergrede en in het bijzonder deze zevende zaligspreking roept ons op tot het nieuwe leven waarin we ons niet laten leiden door de vergeldingsgedachte. Deze ethiek komt voort uit de nieuwe innerlijke gezindheid van een christen die ontstaat door de doop in de Heilige Geest en uit de diepe overtuiging dat het geloof zal worden uitgewerkt in het concrete leven van elke dag. Elke christen heeft van doen met de vraag hoe hij concreet de vrede in zijn of haar omgeving kan bevorderen. Gelovigen behoren mensen te zijn aan wie de vrucht van de vrede groeit. Daarom is het een slecht teken als er groepsvorming is in de gemeente of onderling gekrakeel, getwist en tweedracht. Een christen staat niet op zijn strepen, maar heeft de vrede lief. Hij beseft dat deze vrede duur gekocht en betaald is, namelijk door het bloed van Jezus Christus. Wij moeten er alles aan doen deze vrede te bewaren! Zo is de christelijke gemeente principieel een vredesbeweging!

Christenen worden in de brieven van het NT dan ook steeds weer opgeroepen die vrede te bewaren omdat de onderlinge vrede een kenmerk is van geestelijk leven. De Here is immers de bron van vrede in ons hart en van de vrede tussen mensen onderling. Hij wil dat vrede zal regeren in onze harten en verhoudingen. Deze vrede is ook een bewijs van de inwonende Christus en van God de Vader in ons leven (Joh.14:23).

In termen die doen denken aan het verband van een verbond (o.m. van gemeente en huwelijk) wordt in het NT ook de verhouding van gelovigen in de gemeente tot elkaar beschreven.

Onder meer in Gal.5 schrijft Paulus over de vrede met andere mensen. Hij dringt dan aan op de onderlinge liefde en waarschuwt dat gemeenteleden elkaar niet hatelijk moeten bekritisieren. Dat gebeurt maar al te gemakkelijk wanneer de liefde niet onze drijfveer is! Dan probeer je niet langer het goede in elkaar te ontdekken, maar zie je alleen het afwijkende of de fouten van die ander. Door zo naar elkaar te kijken of met elkaar om te gaan, gaat de eenheid onder gelovigen kapot en de vrede eraan.

Van de apostelen Paulus, Jacobus en Petrus krijgen wij heldere en wijze raadgevingen hoe wij als gelovigen de vrede onderling zullen uitleven:

1. Laten wij dan najagen wat tot de vrede en de onderlinge opbouw dient (Rom.14:19).
2. Als het over huwelijk en echtscheiding gaat: Tot vrede heeft God ons geroepen (1Cor.7:15).
3. Span u in om door de samenbindende kracht van de vrede de eenheid te bewaren die de Geest u geeft (Ef.4:3).
4. Laat in uw hart de vrede van Christus heersen, want daartoe bent u geroepen als de leden van één lichaam. Wees ook dankbaar (Col.3:15).
5. Wij verzoeken u, broeders, hen, die onder u zich moeite getroosten, die u leiden in de Here en u terechtwijzen, te erkennen, en hen zeer hoog te schatten in liefde, om hun werk. Houdt vrede onder elkander (1Thess.5:13).
6. Waar in vrede wordt gezaaid, brengt gerechtigheid haar vruchten voort voor hen die vrede stichten (Jac.3:18).
7. Wie het leven liefheeft en gelukkig wil zijn, moet geen laster of leugens over zijn lippen laten komen, hij moet het kwaad uit de weg gaan en het goede doen, en voortdurend vrede nastreven (1Petr.3:11).

De onderlinge vrede als vrucht van de Geest

In Gal.5:22 gaat het onder meer over de vrede met onze naaste, de onderlinge vrede in de gemeente als het lichaam van Christus. Tegenover de daar eerder

genoemde 'werken van het vlees' staat 'de vrucht van de Geest'. Hier gaat het niet om werken van de Geest om aan te geven dat de Geest zelf de Schenker is van de genoemde gaven. Het enkelvoud 'vrucht' legt nadruk op de ene Bron: in al die verschillende facetten van het werk van de Geest gaat het er om dat we Hem Zelf aan het werk zien.

De 'liefde' opent de rij. Vanwege vs.6 en vs.13 en de parallellie met 1Kor.13:4-6 mogen we de liefde wel het samenvattende kenmerk noemen, waardoor de gehele vrucht van de Geest wordt gekarakteriseerd. De liefde zoekt zichzelf niet, en staat zo recht tegenover 'het vlees'. De 'blijdschap' is de vreugde over het heil in Christus, de bron van de liefde en alle verdere vruchten. De 'vrede' ziet op de heilheid, de ongebrokenheid van de relatie tussen God en ons en tussen broeders onderling (vgl. het 'verbindende' van het werk van de Geest, 4:6). In de 'lankmoedigheid', het geduld, de 'vriendelijkheid' en de 'goedheid' letten we eerst op het belang van de ander, voordat we naar onszelf kijken.

Het woord 'trouw' heeft gezien de context primair de betekenis van trouw tegenover mensen. Het is duidelijk dat de grond hiervoor, net als bij alle andere facetten van de vrucht van de Geest, ligt in de relatie met God. Wij kunnen alleen trouw zijn omdat we op de trouw van God mogen vertrouwen.

Wij kunnen alleen liefhebben, vrede kennen, lankmoedig zijn enz., omdat God ons eerst heeft liefgehad (1Joh.4:10; vgl. bij 2:20).

Grenzen aan de vrede...?

De apostel Paulus heeft het in zijn brief aan de gemeente in Rome heel specifiek over mogelijke grenzen aan de vrede tussen mensen in hun onderlinge relaties. Hoe gaan christenen om met 'onverzoenbare verschillen' en met onrecht dat hen is aangedaan? Het gaat om deze gedachten:

'Weest onderling eensgezind, niet zinnende op hoge dingen, maar voegt u in het eenvoudige. Weest niet eigenwijs. Vergeldt niemand kwaad met kwaad; hebt het goede voor met alle mensen. Houdt zo mogelijk, voor zover het van u afhangt, vrede met alle mensen. Wreekt uzelf niet, geliefden, maar laat plaats voor de toorn, want er staat geschreven: Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden, spreekt de Here. Maar, indien uw vijand honger heeft, geef hem te eten; indien hij dorst heeft, geef hem te drinken, want zo zult gij vurige kolen op zijn hoofd hopen.'(Rom.12:16-20).

Om meer zicht op deze zaken te krijgen geef ik hierbij uitleg van en toelichting bij deze Bijbelteksten:

De uitdrukking ‘hetzelfde jegens elkaar denkend’ betekent zoveel als ‘eensgezind / eendrachtig zijn’ (2Cor.13:11; Fil.2:2). Dan volgt de waarschuwing ‘niet de hoge dingen bedenkende’, die verschillend wordt uitgelegd. Deze uitdrukking kan evenals in 11:20 (vgl. 1Tim.6:17) worden vertaald met ‘weest niet hoogmoedig’ Sommige vertalingen echter geven, vanwege wat volgt, de voorkeur aan ‘weest niet gericht op hoge dingen’ (NBG), d.w.z. ‘weest niet ambitieus’. De derde zinsnede plaatst ons voor de vraag of met ‘de nederige / eenvoudige dingen’ zijn bedoeld, of ‘de nederige / eenvoudige mensen’. De keuze voor het een of het ander hangt nauw samen met de vertaling van de vorige vermaning. Zo zijn er dan twee mogelijkheden: a) ‘weest niet ambitieus, maar voegt u in het eenvoudige’ (vgl. NBG) of b) ‘weest niet hooghartig, maar geeft uzelf in de omgang met eenvoudige mensen’ (vgl. WV). Dit vers begint met de relaties en de omgang tussen de gelovigen onderling. De gemeente van de Here Jezus Christus bestond en bestaat voor een groot deel uit eenvoudige en arme mensen (vgl. 1Cor.1:26vv.). Wanneer welvarende en aanzienlijke gelovigen zich van hun armere broeders en zusters zouden distantiëren (vgl.1Cor.11:22), zou dit een ernstige bedreiging zijn van de onderlinge eenheid en liefde (vgl. Jac.2:1-9). De vermaning om niet ‘verstandig bij zichzelf’, d.w.z. niet ‘eigenwijs’ te zijn, kwamen we al tegen in 11:25. Eigenwijsheid was naast hoogmoed al in de vroege kerk een veel voorkomend probleem (vgl.1Cor.4:10; 10:15; 2Cor. 11:19; zie Spr.3:7; Jes.5:21).

De vermaningen van het volgende vers (17) zijn weer voornamelijk gericht op de omgang met buitenstaanders. ‘Vergeldt niemand kwaad met kwaad’ is een bekend voorschrift (zie 1Thess.5:15; 1Petr.3:9). Deze regel gaat terug op het onderwijs van de Here Jezus (vgl. Matt. 5:38vv.; Luc.6:29,35), dat op zijn beurt weer gebaseerd is op het OT (Spr.20:22; 24:29). Voor de bevoegdheid en plicht van de overheid om het kwaad te vergelden zie 13:4. Dan volgt een opdracht die correct vertaald luidt: ‘het goede tevoren bedenkende voor het aangezicht van alle mensen’. Men is wel geneigd om deze zin te vertalen met ‘het goede bedenkende voor (d.i. ten behoeve van) alle mensen’ (NBG), omdat zij dan een passende aanvulling vormt op de eerste vershelft. Vermoedelijk zijn de woorden echter ontleend aan Spr.3:4 ‘bedenk het goede in het oog van God en van de mensen’ (vgl. 2Cor. 8:21). Het gebruik van ‘van te voren bedenken, voorzien in, bedacht zijn op’) houdt hier in, dat men bij zijn handelen van te voren moet overwegen hoe zijn daden door de mensen zullen worden beoordeeld. Dit betekent niet, dat men zijn daden aanpast aan dat wat buitenstaanders en ongelovigen goed vinden, maar wel dat men probeert door een goede en verantwoordelijke levenswandel niemand aanstoet of ergernis te geven (vgl. Matt.5:16 ‘Laat zo uw licht schijnen voor de mensen, opdat zij uw goede werken

zien en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken' zie 1Cor.10:32; 1Petr.2:12,15).

De opdracht om vrede te houden met alle mensen heeft gelet op deze woorden van de apostel Paulus minstens twee beperkingen, nl. 'als het mogelijk is' en 'de dingen uit u', d.w.z. 'wat van jullie uitgaat', 'wat jullie aandeel daarin betreft'. De gezindheid van de gelovigen moet als het ware voortdurend de vrede met alle mensen zoeken (Matt.5:9; Hebr.12:14; Jac.3:18; 1Petr.3:11), maar natuurlijk nooit ten koste van de waarheid en de opdracht om het Evangelie te verkondigen. In de praktijk is het dan ook meestal niet mogelijk in vrede te leven met alle mensen, aangezien het Koninkrijk van God in staat van oorlog is met dat van deze wereld (vgl. Joh,15:18,19; Jac.4:4).

Verder worden de gelovigen opgeroepen niet voor eigen rechter te spelen of het ondergane onrecht te vergelden. Deze vermaning betreft voornamelijk de relatie tot buitenstaanders en vervolgers. Omdat Paulus weet hoe moeilijk het is om het gevoel verongelijkt te zijn los te laten, noemt hij zijn lezers 'geliefden'. Het besef 'geliefd' te zijn door God zal het geleden onrecht en de doorstane pijn verzachten. In plaats van zelf de vergelding ter hand te nemen krijgen de gelovigen de opdracht: 'geeft plaats aan de toorn', d.w.z. 'geeft (God) gelegenheid voor (Zijn) toorn'. Zoals uit het vervolg blijkt moeten de gelovigen hun rechtsgeding overgeven aan God, die eens de mensheid rechtvaardig zal oordelen (zie ook 1Petr.2:23). 'De toorn' is een directe verwijzing naar dit eindoordeel van God (vgl. 2:5; Matt.3:7; Luc.3:7; 1Thess.1:10; 5:9). Dit oordeel zal voor degenen die niet zijn gerechtvaardigd en niet met God zijn verzoend door de Here Jezus, inhouden dat de toorn (straf) van God hen werkelijk treft (vgl. 5:9; Joh. 3:36; 2Thess.1:5-10). Dat aan God alleen, en niet aan de gelovigen, het strafoordeel toekomt, laat Paulus zien aan de hand van een tekst uit Deut.32:35: 'Voor Mij is de wraak, Ik zal het vergelden, zegt de Here'. Uit de context blijkt dat van de gelovigen meer wordt verwacht dan dat zij zichzelf onthouden van wraak en uitzien naar de dag dat God hun vijanden zal straffen (zie vs.14,20).

In plaats van rond te lopen met een wraakzuchtig hart, moeten de gelovigen hun vijanden liefhebben (vgl. Matt.5:44). Deze liefde uit zich onder andere in praktische hulp, wanneer de vijand in nood verkeert. Paulus ondersteunt dit met een citaat uit Spr.25:21,22. Met 'geeft hij hem te eten en te drinken' worden de soorten van hulp die men kan bieden, samengevat (zie Ex.23:4,5). Over de uitleg van de derde zinsnede van dit vers, 'zo doende zult gij vurige kolen op zijn hoofd hopen', bestaat verschil van mening. In eerste instantie lijken de 'vurige kolen'

(zie Ps.140:10,11) een verwijzing naar de eeuwige hellestraf, die immers wordt gesymboliseerd door onuitblusbaar vuur (vgl. Matt.18:8; 25:41; Hebr. 10:27; Openb.19:20; 20:14,15; 21:8).

Door hun hulp en liefde nemen de gelovigen hun vijanden een excuus en verontschuldiging uit handen, zodat het oordeel van God voor hen zwaarder zal uitvallen (zie 2Thess.1:8; vgl. Joh.15:24,25; zie ook Matt.11:20vv.). Maar de directe context (vs.14,17,19,21), die steeds spreekt over een positief reageren op aangedaan onrecht, pleit er meer voor om de 'vurige kolen' te beschouwen als een beeld voor een gepijnigd geweten, schaamte en berouw. Door het bieden van hulp aan vijanden komen deze tot het pijnlijke besef, dat zij ten onrechte de gelovigen hebben vervolgd. Bij deze uitleg moet wel worden opgemerkt dat de bekering van de vijanden niet altijd het gevolg is.

Vuistregels voor vrede⁴

Over de realiteit van het leven

1. Aanvaard het diepe verlangen in jezelf naar vrede (shalom), en dat die enkel bij God te vinden is.
2. Aanvaard de werkelijkheid van een gebroken wereld, waarbij conflicten onderdeel zijn van de alledaagse praktijk.
3. Accepteer dat je vrede niet kunt maken, maar dat vrede een gevolg is van rechtvaardig handelen.

Over de verschillende soorten conflicten

1. Ontdek de ergernissen in jezelf. Accepteer dat je niet volmaakt bent en durf onder ogen te zien dat jij anders tegen zaken aankijkt dan andere mensen.
2. Los ergernissen in jezelf op door er zo mogelijk met de persoon of personen die het aangaat over te spreken of door het voor jezelf te relativieren, nadat je het serieus aandacht hebt gegeven.
3. Praat niet met anderen over derden in negatieve zin: roddel niet!
4. Besluit op welke manier je met bepaalde conflicten wilt omgaan.

Over de verschillen tussen mensen

1. De mensheid is een kleurrijke waaier van lichamelijke, geestelijke, emotionele en sociale nuances.
2. Breng je een gebeurtenis in herinnering waarbij je je verrijkt weet door het anders-zijn van iemand anders 😊.

---

⁴ De tekst onder dit kopje is genomen als uittreksel van het boekje met deze titel, zoals geschreven door Eddy de Pender, naar welk boekje ik iedere ouder en elke leidinggevende graag verwijs. Het boekje is te bestellen bij de Evangelische Alliantie via www.ea.nl.

3. Elke groep van mensen heeft drie legitieme 'karakters', die gemakkelijk spanningen opleveren: a. dienstverlenend, betrokken, naar buiten gericht; b. onderlinge verbondenheid en elkaar steun verlenend, relationeel naar binnen gericht; c. naar binnen én naar buiten gericht: Bijbelstudie én evangelisatie; onderwijs én sociale actie.
4. Onderzoek bij welke van deze drie karakters of 'ideologieën' jij je het meest op je gemak voelt.
5. Ga actief op zoek naar de kwaliteiten van de andere twee. Zo kunnen we met al onze verschillen elkaar verrijken en kan ieder zijn plaats in de gemeenschap innemen.

Over wat er achter de buitenkant zit

1. Wat zou het fantastisch zijn als de gemeente een plek is waar we disfunctioneel gedrag kunnen afleren en vervangen door een nieuwe, constructieve wijze van omgaan met elkaar.
2. Ga eens bij jezelf na hoe je vroeger ruzie maakte in het gezin waar je uit komt en onderzoek op welke manier je nu conflicten oplost.
3. Een natuurlijke manier voor mensen in spannende situaties is vechten of vluchten. Als je een vecht- of een vluchtreactie bij jezelf merkt, wat is dan de bedreiging die je ervaart? Met andere woorden, zit er een kwetsuur van jezelf achter de kwestie?
4. In spannende situaties breng je in praktijk dat de God van je geloof ook de Vader is die je kunt vertrouwen.

Over je eigen aandeel in conflictsituaties

1. Durf je de eigen versie van de werkelijkheid van het probleem dat tot een conflict/ruzie leidt op losse schroeven te zetten? Zijn er mensen die jou kritische vragen mogen stellen?
2. Ga bewust op zoek naar de 'splinter' in je eigen oog (Luc.6:41-41).
3. Communiceer je eigen aandeel in het geheel van de moeite naar de ander, maak kenbaar dat je naar jezelf durft te kijken.

Over het omgaan met boosheid

1. Sta jezelf toe om boos te zijn en veroordeel jezelf niet om gekwetste gevoelens.
2. Breng deze gevoelens tot rust in je relatie met God.
3. Bid erover op welke manier je in gesprek gaat over wat je dwars zit.

Over zeuren en zagen, roddelen en uitpraten

1. Neem jezelf voor om niet met anderen in negatieve zin over derden te spreken.
2. Zoek naar mogelijkheden om de vraag 'wat is waarheid' niet voortdurend vooraan te hebben, maar gericht te zijn op het herstel van de relatie.
3. Overwin je trots en erken je eigen aandeel in het conflict of de ruzie.

Over 'moedig genoeg zijn om je zacht te uiten'

1. Beschrijf wat er van jouw standpunt uit feitelijk is gebeurd. Wat was er?
2. Geef aan wat het probleem/conflict met jou emotioneel heeft gedaan. Hoe voelt het?
3. Geef indien nodig aan waarvan je spijt hebt.
4. Geef aan wat je graag wilt.
5. Luister goed en laat de ander uitpraten zonder direct in de verdediging te schieten.
6. Komt tot een oplossing of sluit de zaak zoveel mogelijk af.

Over leven met gebrokenheid

1. Stel voor zover het in je bereik ligt alles in het werk om tot een goede oplossing te komen (Rom.12:18).
2. Onderscheid tussen doel en verlangen. Een doel is iets dat we zelf kunnen bereiken. Een verlangen is iets dat we graag willen, maar niet in ons eentje kunnen bereiken. Vrede hebben is dus een verlangen en geen doel!
3. Het zoeken naar vrede met anderen is een belangrijk christelijk uitgangspunt.
4. Voor wie gemakkelijk kan leven met enige onenigheid (☹): ga een tweede mijl in het zoeken naar kansen om relaties te herstellen.
5. Voor iemand die moeilijk kan leven met ruzie: accepteer dat andere mensen anders zijn en dat jouw 'waarde' niet afhankelijk is van het feit dat iedereen je aardig vindt.

Over vergeving en verzoening

1. Vergeving mag niet worden gebruikt om onenigheid of ongemak toe te dekken of dicht te smeren.
2. Wees elkaar niets schuldig, behalve liefde (Rom.13:8).
3. Emotionele en zelfs lichamelijke klachten kunnen het gevolg zijn van het met je meedragen van negatieve gevoelens ten opzichte van andere mensen. Werken aan verzoening en voor zover mogelijk aan rechtvaardige vrede kan deze problemen verlichten of oplossen.
4. Het schenken van vergeving aan iemand anders heeft bevrijdende zin als het losgekoppeld wordt van het terugontvangen van iets van de ander.

5. Wie een positieve stap naar de ander doet om vergeving te schenken en de ander vrijlaat in zijn reactie daarop, komt los, wordt bevrijd, is vergeven en heeft vergeving geschonken. Zo kan je zelfs indien nodig mensen vergeven met wie je geen contact meer hebt. Het heeft van doen met loskomen en ruimte geven. Door vergeving te schenken maak je ruimte, waarvan vrijheid en vrede de vruchten zijn. Op basis van de verzoening van God kan door vergeving verzoening tussen mensen ontstaan.

Vrede als gevolg van wijsheid⁵

Hoewel wijsheid volgens de Bijbel een gave is en van God komt (Job 28:20-24), is het als een ruwe diamant die geslepen en gezet moet worden. De sleutel tot het vergaren van kennis en inzicht om wijs te worden, is discipline. Een kind of een jongere is voor wat betreft het staan in de 'grote wereld' veelal nog wat naïef, beseft de complexiteit van het leven nog niet. In het oog van de wijsheid is hij nog kind, en de enige manier om wijs te worden, is het aanvaarden van discipline van de ouderen, van (als het goed is) de 'wijzen'. Het verwerpen van discipline betekent volgens de Schrift een leven van wanorde, van leegte en doelloosheid en uiteindelijk de dood. Het aanvaarden van discipline, hoewel het als een juk aanvoelt, leidt tot een leven van voldoening, een bevredigend bestaan' (shalom, zie Mat.11:29-30 en Jac.3:17-18). In Spreuken 1-9 wordt de jongere (jong volwassene) voortdurend uitgedaagd om te kiezen om zijn/haar leven te disciplineren, zodat hij zijn natuurlijke en ongebreidelde impulsen - de drang naar machtspositie, seksualiteit en onmiddellijk genot - kan beheersen en gebruiken voor de bedoelingen die de Schepper daarmee had. De vader en moeder (Spr. 2-4), of de gepersonifieerde 'Wijsheid' (Spr. 5, 7 en 9) en God zelf (Spr. 3:1-12) maken het duidelijk dat discipline inderdaad een 'tucht' is, een zaak van onderdanige wil die leert dat wijsheid niet voor het grijpen ligt, maar gezocht moet worden als goud, zilver en edelstenen (Job 28).

Wijsheid heeft te maken met studie en vooral met het leren van wat ouderen, vader, moeder, de wijze man en vrouw, hebben leren inzien als wijsheid die getoetst is van generatie tot generatie. De Griekse vertaling van het OT vertaalt dit onderricht van de vader dan ook met paideian patros; krachtige maar liefdevolle pedagogie, het opvoeden van het kind om te voorkomen dat zijn/haar natuurlijke 'onnozelheid' uitloopt in dwaasheid (Spr.3:1; 4:1). Dit wordt mooi gezegd in Spreuken 3:11-12 (met Hebr.12:4-12): 'Mijn zoon, een berisping van de Here mag je nooit terzijde schuiven, zijn bestraffing moet je zonder afschuw

---

⁵ De tekst onder dit kopje is een bewerking van een pagina tekst uit het boek 'Gezag in beweging', Pieter Boersema, Jan Hoek, Mart-Jan Paul, Maria Verhoeff (red.), Heerenveen 2008 en wel uit hoofdstuk 17 'De betekenis van de bijbelse wijsheid voor geestelijk leiderschap' door Ted VanderEnde.

ondergaan, want de HEER straft wie hij liefheeft, zoals een vader die houdt van zijn zoon.'

Het gaat hier om karaktervorming op intellectueel, ethisch en geestelijk gebied. In dit proces wordt er gecorrigeerd, wat soms pijnlijk is, maar dat heeft altijd het doel om wijs te worden. In het leren van inzicht en kennis door liefdevolle discipline zijn beide partijen van belang.

In de verhouding van ouderen tot kinderen wordt de 'leerling', het kind, tot verantwoordelijkheid geroepen. Als kind heeft de vader of moeder destijds zelf ook wijsheid ontvangen van zijn vader of moeder (Spr. 4:1-9) en nu nodigt hij/zij vervolgens het kind uit om wijsheid te omarmen (het is een uitdaging voor een liefdesrelatie), hoe moeizaam het ook mag zijn. Er is een beloning voor degenen die wijs willen worden, een doelrijk en vol leven, een zegen voor de gemeenschap.

In de karakteropvoeding functioneert een ouder als mentor, uitdager en motivator. Hij of zij geeft raad zoals de wijzen raad geven (2Sam.15:12;1Kon.1:11 e.v.). Er wordt een weg gewezen, een sturing (Spr.1:5), zoals een schip wordt gestuurd door een stuurman. Wijsheid geeft advies, raad die gevolgd of afgewezen kan worden (Spr.1:25,30;13:10).

In Spreuken 19:20 staat de opsomming: 'Luister naar raad, laat je onderwijzen; uiteindelijk maakt het je wijs.' Als we denken aan het gemeenteleven, is niet alleen de inhoud van ons geloof van belang, maar ook de relationele context, hoe wij als gemeenteleden, jong en ouder en oud, gemeenteleden en leidinggevende gemeenteleden met elkaar omgaan. Die verhouding behoort gekarakteriseerd te worden door een liefdevolle omgang, waarin het leven als discipelen van Jezus zeker ook van doen heeft met een zekere 'discipline' die de goede kennis van de voorgaande generaties doorgeeft en opnieuw toepast. Zonder die persoonlijke verhoudingen waarin ouderen als model en voorbeeld van wijsheid fungeren en waarin wij allen leerlingen zijn die openstaan voor inzicht, zonder dat allemaal is het verkrijgen van wijsheid die tot harmonie en vrede leidt onmogelijk. Voor wijsheid zijn raadgeving en sturing noodzakelijk om christelijk gezag en autoriteit uit te oefenen, op welk vlak dan ook. Spreuken 8:14-16: 'Bij mij (de wijsheid) vind je beraad en overleg, ik heb inzicht, ik heb kracht. Door mij regeren koningen, bepalen heersers wat rechtvaardig is. Vorsten heersen dankzij mij, ik laat leiders rechtvaardig regeren.' Zo worden harmonie en vrede bewerkt door het toepassen van wijsheid in de onderlinge relaties.